نشریات کریمی

۹ نچی جزء

افغانلیلر

روسچه دن ترجمه ایدلدی

محرری
ف . ف . پوتسیقوویچ .

مترجمی
فاتح کریمی .

ایکنچی مرتبه باصلدی .

اورنبورغ
«کریموف ، حسینوف وشرکاسی» نڭ مطبعه‌سی
۱۹۱۲

ТАТАРСТАН МИЛЛИ КИТАП

سحیفه‌لربز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

ناشری حسین حسینوف.

افغانلیلر

کاسپی دڭز ینڭ همده روسیه قول آستنده‌غی اورته آزیانڭ جنوب طرفنده، هر یاغندن طاولر ایله چولغانغان زور بر اوستال اوستی کبی بییك بر توبه بار. هواسی صووق بولغان بو بییك مملکت ایسکی زمانلردن بیرلی «ایران» دیب آتالمقده در. اوشبو زور توبه یرنڭ غرب یاغی بزنڭ روسیه نڭ کورشیسی بولغان «عجمستان» (پیرسیه) و شمال شرقی یاغی «افغانستان» اسملی مملکتلر در.

افغانستان یخشی غنه زور بر پادشاهلق اولوب الوغلق جهتندن یاوروپاده‌غی فرانسوز مملکتنه برابر کیله یازادر. افغانستانڭ چیکلری: شرق طرفنده هندستان، غرب طرفنده عجمستان، جنوب طرفنده بلوجستان و شمال طرفنده بخارا هم روسیه قول آستنده‌غی ترکستاندر. بو مملکتنڭ بیشده دورت الوشی طاولق اولوب کوبسی شرقدن غربگه طابا اوزایمقده در. بونده‌غی طاولرنڭ توبه‌لری بیك بییك اولوب کوبسی جاین قشن قار ایله اورتولی طورالر. طاولردن بعضیلرینڭ اوستلری اورمانلق اولوب بعضیلری یالانغاچدر.

افغانستانده‌گی طاولرنڭ ایڭ مشهورلری: شمال طرفنده «هندوکش» و شرق طرفنده «سلیمان» اسملی لردر. هندوکش

هند قفقازی دیب ده آتالا . چونکه بو طاونك بزنك قفقاز طاولرندن اوزایغانلغی حساب ایدلمکن در . هندوکش طاولرینك بییکلگی بش چاقروملر چاماسنده اولوب بتون یل بویونچه تو به سی قار ایله قاپلانغان بولا. سلیمان طاولری افغانستان ایله هندستان آره‌سنده در. بو طاولردن برسینك توبه سنده‌گی بر طاش « تخت سلیمان » دیب آتالا . یرلی خلقنك اعتقادینه کوره ، گویا : سلیمان علیه السلام شونده اوطوروب دنیانی تماشا ایتمشدر .

افغانستاننك بیك بییك طاولری و آنلرنك هر یاقغه کیتکان حدسز وحسابسز طارماقلری آره‌سنده آزمی کوبمی ایگونلك صحرالر هم هرتورلی دربندلر (طاو بوغازلری) باردر . بو طاو بوغازلرینك شول درجه عجیبلری بارکه ، مثلا : خالص طاشدن عبارت زور بر طاو ، گویا اورته‌سندن چاتلاب آیرلغانده آره‌ده بر بوغاز یاکه کچید حاصل بولغان . بو بوغازنك بویی بعضا بر نیچه شهر چاقروم وبییکلگی یوز ایللی شهر صاژین اولدیغی حالده ، ایکی شول درجه‌ده طاردرکه کوبسنچه آرشون یاریمدن آرتق بولمی وبربرینه قارشو کیلگان ایکی آتلی کوچکه گنه اوتوب کیته لر .

افغانستانده یلغه لر آز بولغانلغی شیکللی یا گفورده کوب بولمیدر . یلغه لرینك کوبسی سلیمان طاولرندن چغوب جنوب غربی طرفینه آقمقده ودگزگه یتماسدن الوك قوملق صحرالرده کیبوب غایب اولوب کیتمکده درلر . شونك ایچونده افغانستانده قوری جیل ایسوب طورا طورغان صوسز صحرالر کوبدر . افغانستانده‌گی یلغه‌لرنك ایك مشهورلری بایطاق مقدارده ایگونلك قرلرنی صولامقده بولغان « کابل » ، همده ایك اوزون وایك کوب صولی بولغان « هیلمند » نهرلریدر . هیلمند یلغه‌سی بویلرنده کوب خلق یاشی وبونك صووی ایله اوزلرینك قرلرینی وایگونلکلرن صولیلر . افغانستانده کوللرده

بیك آزدر. بونلرنڭ آره‌سنده ایك الوغسی «سیتان» اسمده اولوب کیڭلگی اوتوز چاقروملر چاماسنده در. هیلمند همه بعض بر کچکنه ره‌ك یلغه‌لر افغانستاننڭ جنوب غربی یاغنده بولغان اوشبو سیتان کولینه توگیله‌لر.

گرچه افغانستان مملکتی دگزدن بیك یراق بولماسه‌ده، بونده ایسه طورغان جیللرنڭ کوبسی اسسی مملکتلردن ایسدیگی سببلی دگز هواسینڭ یوەشلگی بو مملکتگه کوب اثر ایته آلمیدر.

افغانستاننڭ هواسی بیك تورلی تورلی همه غایت تیز اوزگاروچاندر. بونه اسسی لك وصووقلق افراط درجه ده تیزلك ایله همه بیك فرقلی صورته آلماشنوب کیده. مثلا: جای کوله‌گه‌ده ۵۰ غرادوس اسسی لك اولدیغی حالده، قشن بیك قاطی صووقلر هم تیره‌ن قارلر بولادر. بونده هوانڭ تیز اوزگاروب کیتووی یاز، کوز، جای وقش کبك یلنڭ تورلی وقت لری آره‌سنه غنه توگل، حتی کون ایله تون آره‌سنده ده بولا. مثلا: کوندز غایت اسسی اولدیغی حالده، تونده بیك نق غنه صووق بولادر. جایگی هوانڭ اسسی لگندن بعضا کشیلر اوله‌در. حالبوکه روایتلرگه کوره، وقتیله افغانستان غه صوغشقه بارغان عسکرلردن قش کونی بر تونه صووقدن اون سیکز مڭ کشی اولمشدر. خصوصا جای کونلری ایسه طورغان اسسی وقوری جیل گه توزووی بیك مشکلدر.

روس سیاحلرندن بره‌و افغانستانه‌گی اسسی جیل حقنه اوشبو طریقچه حکایت ایته در: «جیلسز طنچ غنه بر نیچه کونلر طورغاچ، اورته‌چه غنه قوته غرب یاغندن برجیل ایسه باشلی. بو جیل ایسکان صاین هوانڭ اسسیلگی آرتا بارا. بارا طورغاچ اسسی لك شول درجه‌گه یته که: اوزگنی گویا قزدرلغان پیچده طورغان شیکللی حساب ایته‌سن. اسسی جیل کشینی تمامیله یاندرو درجه‌سینه کیتره

طن آلووی غایت قیین بولا باشلی . الله صاقلاسون ! اگر بواسسی جیل‌گه قوملك صحراده طوغری کیله چك بولسه‌ڭ بیگره‌ك یماندر. چونکه صحراده افراط درجه‌ده بولغان اسسی لك اوستینه بولوط کبی قوم بورانی ده کوتاریله . قویاشنڭ اسسیلکی ایله اوت شیکللی قزغان قوم بورانی آدمنی قاپلاب آلوب تمامیله کویدره ، طننی قوزا و هیچ بر کرمه‌گان یرنی قالدرمیدر: کوز، قولاق، بورون تیشکلری تمامیله اسسی قوم ایله طولا . صحراده ویولده بوندایین حالگه اوچراغانده یورورگه برده چاره قالمی . حتی قوملق صحرالرده بوندایین «اولم جیلی» نه راست کیلگان یولچیلرنڭ ایسان قالغانلری سیره‌ك بولادر.

آوللرده وشهرلرده، ایولرده، آغاچ کوله‌گه‌لرنده وصوغه طویوب طورغان یرلرده ده بوندایین اسسی جیل وقتلرنده توزه آلماینچه اولوچیلر بولادر. بونڭ کبی اسسی جیل اورته آزیانڭ هرطرفنده بار . لکن بونڭ بعض یرلرنده بتون جای بویونچه یالگز برنیچه ساعت یاکه برنیچه آطنه‌غنه ایسه‌در . اما افغانستانده بو جیل عادی برنرسه بولوب ایيونڭ اون بیشلرندن آوغوست اون بیشلرینه قدر هر وقت دیرلك ایسمکده‌در . افغانستاننڭ هواسی تورلی بولغانغه کوره، منظره‌سی ده تورلی تورلی اولوب بتون یل بویونچه باشنده قار وبوظ بتمی طورغان طاولرغه، اسسی و طنچق صحرالرغه، هواسی اورته‌چه بولغان اعلا توبه‌لکلرگه ، آدم توزه آلماسلق درجه‌ده اسسی و یاندروب طوروچی قوم چوللرینه طوغری کیلنه‌در .

صولری کوب بولماغانلقدن ، همده هواسینڭ اسسیلك وصووقلغی بیك تیز آلماشنوچان اولدیغندن افغانستان اوله‌ن وآغاچلرغه ده بای توگلدر. بتون مملکتنڭ یارطیسندن کوبره‌گنده اوله‌نلر قزغلت یاکه برتورلی کوره‌نسماق توسده، یردن چغارچقماس قصقه بویلی هم واق

بولوب یرنی قاپلاغان صاری بالچق اوستینده توشکان طاپی کبك گنه بولوب اوسه‌لر. مملکتنك بعض یاقلرنده صحرالر یالـگز قوب قوری طاشلقدن عبارتدر. صو ویلغه بویارنده طال، توپل و بعض یرلرنده سروی کبی آغاچلر اوسه‌در. شونسی بارکه: گرچه افغانستانده اوله‌ن وآغاچ کوب بولماسه‌ده مملکتنك طوفراغی وهواسی بیك تورلی بولغانلقدن اوله‌ن وآغاچلرنك ده توری بیك کوبدر. بونده بر ایکی یوز چاقروم یول کیته‌چك بولسه‌ك هرتورلی اوله‌ن گه اوچراغه ممکن. طاولرنده وبییك یرلرنده ایك شمال طرفده اوسه طورغان اوله‌نلر بولندیغی کبی، تیگز واویصو یرلرنده ایك جنوب طرفده اوسه طورغان نباتات بولونمقده‌در.

هندوکش طاوینك همده باشقه بعض برطاولرنك منـگولك قار یاتا طورغان یرلرندن آزراق توبان یاقلرنده، صولی وحیوان آشاتور ایچون غایت طوقلقلی اوله‌نلر، آنلرنك ده توبانروك یاقلرنده طاو ایته‌کلرنده نارات، چرشی، ایمه‌ن کبی و اویصو یرلرنده قالنلقلری اوچه‌ر دورته‌ر صاژین‌غه یته طورغان غایت الوغ چنار آغاچلری اوسمکده‌در. بوچنار آغاچلری اورته‌آزیانك ایك الوغ، ایك گوزه‌ل همده ایك قوتلی نباتلرندندر. افغانستاننك کوب یرلرنده اوزلـگندن بیك گوزه‌ل صورتده یوزم (وینوغراد)، زردالی، میندال، آلما اوسه‌در. بعض یرلرنده یمشنك کوبلـگی شول درجه‌ده‌در، که براوچ آی مقداری وقت حیوانلرینی یوزم آشاتوب آصریلر. همده افغانستانده‌گی بورتوك آشلق بولسون، یمش بولسون فوق‌العاده لذتلی‌در. خصوصا افغانستاننك زردالی، شفتالی، اوریك، میندال وچیکلاوکلری بیك تملیدر. حتی اوزلـگندن قرده اوسه طورغان وینوغرادلریده صولی وغایت طاتلی یمش بیره‌لر. چیکلاوك آغاچلری بیك زور اوسوب قالنلقلری برنیچه شه‌ر صاژین‌غه یته. افغانستاننك ناریمشلری بتون دنیاده برنچیدر.

افغانستاننك اوزینه مخصوص آیروم حیوان وجانوارلری یوقدر. بونده یتشکان حیوانلر دخی افغانستاننك کورشی مملکتلرنده اولدیغی کبی تیگزیرلرنده قپلان، صرتلان، چقال وطاولرده‌غی اورمانلرنده طاوکچه‌سی، آیو، بوری، تولکی، صو بویلرنده‌غی قامشلقلرده قابان دوڭغوزی کبی حیوانلردن عبارتدر. افغانستاننك جنوب یاقلرنده قرکچه‌سی وقرایشاکاری کوب بولوب بعض وقتلرده بتون کتولری ایله آوللردن أوتوب چابشوب کیته‌لر. قویان، کورتلك، بوده‌نه، قازان کبی آوحیوانلری هم هرتورلی صو قوشلری افغانستانده کوبدر.

یورت حیوانلرندن بوننك ایڭ باشلیچه: دوه، آت، کچه هم قوی آصرالمقده‌در. افغانستاننك ایکی اورکاچلی دوه‌لری کوچلی‌لك، توزوملك، هم تیز یوروچیلك ایله مشهوردر. بونلرنی طاولی یرلرده یوك وطاوار طاشور ایچون استعمال ایته‌لر. بر اورکاچلی دوه‌لری جیگوب یوروركه یارامی، بلکه بونلرنی ایڭ باشلیچه یونی ایچون آصریلر. بونلرنڭ یونندن چادرلر (تیرمه‌لر) یاصالا. افغانستاننڭ قویلرندن ایتدن باشقه دخی غایت اعلا یون آلنمقده‌در، که بونلرنڭ یونی آزیانڭ ایڭ برنچی یونلرندن صانالمقده‌در. موگوزلی حیوانلری آره‌سنده افغانستانده‌گی اوگوزلرنڭ جیلکه‌لری قالقووراق بولادر.

آتلانوب یورور ایچون افغانلیلر آت استعمال ایته‌لر. بوننك آتنڭ برنیچه جنسی وآره‌سنده غایت اعلالری بار. مثلا: «قاداهانی» دیب آتالغان برجنس آت باردر، که اوستدن قاراغانده ناچارغنه کورینه: یمسز، کچکنه، یابوق، صالنقی وبوکری بولا. حالبوکه طاولرده یورورگه بونڭ کبی یخشی آت هیچ ده یوقدر. بو آتلر آبنو، سورینونڭ نی ایکاننده بلمیلر، یولنڭ ناچار یاکه طایغاق بولووینه اصلا التفاتده ایتمیلر، حتی طاولرده یول وصوقماق شیکللی نرسه‌لر بولوب بولماو- ینه‌ده قاراب طورمیلر، اوزلری بلوب یولنی طابوب یوری بیره‌لر.

بو آتلرغه آتلانوب طاولرده یورو گانده آزغنه طاش چاتلاغی بولنوـ بده آتنك طویاغی شونده تیسه شول قدر نق یابشادرکه گویا شول یردن چغوب اوسکان دیب بلورسن. بو آتلرغه یول کورسه‌تر گه حاجت بولمی، اوزلری یولنی خوجه‌لرندن آرتق بله‌لر. قاداهانی آتلر طاولرده تیز وطوغری یورورگه ماهر بولغانلغی شیکللی تیگز یرلرده یوورترغه‌ده شه‌ب اولوب ساعتنه اون بیشه‌رچاقروم یول آلالر. یات کشیلرنی تعجبده قالدررلق بولغان بوصفتلرغه بو آتلرنی افغانلیلر یاش دن و طای و قتلرندنوق او گره‌ته لر. همده شونسی عجبدرکه: بو آتلر هیچده داغالاوغه محتاج بولمیلر، طویاقلری قالون وتیمر کبی قاطی بولادر.

افغانستاننك طاولرنك بلی معدن صووی قویولری، غایت اعلا آق مرمر طاشی، کهرچله (سیلیتره)، کوکرد ویر کومری قاتلاولری کوبدر. بونار دن باشقه افغانستانده ایسکی زمانلردن بیرلی معلوم بولغان یاقوت وجهنم طاشی معدنلری بار. افغانستانده غایت کوب درجه‌ده قیمتلی معدنلر بولغانغه کوره، ایسکی محررلرنك بعضیلری بونی: «بللور مملکتی» دیب آتاغانلر. حاضرگی حالده بو معدنلرنك هیچ برسی یر آستندن چغارلمی و اشله‌نمی دیب أیتورلـکدر.

افغان خلقی‌نك ایك برنچی مشغولیتی وبایلغی حیوان آصراو ایله‌در. چونکه حیوان تربیه‌له‌رگه بونده طاو بویلرنده‌غی اوتلاقلر بیك موافقدر. صولر آز بولوب، یرنی صولاو مشکل اولدیغندن بو مملکتده ایگونچیلك زور آلغه کیتمه‌گان. شولای بولسه‌ده یاغور ایله یاکه یلغه صولری ایله صنعی صورتده صولانا طورغان اورنلرده افغانلیلر طوفراقنی غایت یخشی ایتوب اشلیلر. ایگونلـکلرنی، باغ وباغچه‌لرنی صولاو ایچون بونده آغا طورغان یلغه‌لردن وچیشمه‌لردن حسابسز درجه‌ده کوب قانالار یاصاب یوروته‌لر. لـکن صو آز وبیك

قدرلی اولدیغندن افغانلیلر بو قانالارنی بیك اوستالق وتدبیر ایله یاصیلر وصوو ندنده بیك اولچاو وحساب ایله گنه فائده لنه لر. آچیق هواده آغو سببلی اسسی‌لك ایله کیبوب صولری کیموماسون ایچون قانالارنك اوستی قابلاب صونی یر آستندن یوروته لر. یر آستندن آغوب بارغانده زورراق قانالغه تورلی یاقدن بر نیچه قانالر قوشیلوب صو بیره لر. شولای ایتوب یر آستندن یوزار چاقروم اوزونلغنده یوروتلگان قانالر بولا. بو قانالارنك صولری آغوب باروب آخرنده مخصوص یاصالغان تیره ن کوللرگه جیولا. کیره‌ك قانالرنی وکیره‌ك شونلرنك صولری جیولا طورغان کوللرنی افغانلیلر غایت دقت ایله قاراب صاقلاب طوتالر. چونکه بتون خلقنك دیب أیتورلك ترکلگی شونلرغه باغلیدر. افغانستانك گی ایگونلکلر، باغ وباغچه‌لر صولانوغه شول درجه محتاجدرکه: واغراق یلغه‌لرنك صولری بتونلای والوغ یلغه‌لرنك صولری یارطی مقداری قرلرنی صولاوغه طوتولادر. صویوروته طورغان قانالر قویی آو کبی صحرالرنك هر طرفنه یوروتلگان. بعض اورنده قوم صحرالرینك اورته‌لرنده آزمی کوبمی زورلقده اوستنده یم یاشل أولن اوسوب اوطوره طورغان اوچاستقه‌لر کوریله ودرحال بلنه‌که: بو یرنك آستندن آریقلر (صو قانالری) اوتکاریلوب جانسز بولغان بو قوملق صحرالرغه جان کرتلگان ایکانلگی.

افغانستانك یرنی آغاچ صابانلر ایله سوره لر. حتی صابان، آغاچلرینك اوچنده ده تیمر تورون بولمیدر. شولای بولسه ده بونده اوز مملکتلرینك بتون خلقینه یته‌رلك درجه‌ده آشلق حاصل ایتله‌در. افغانستانده ایك کوب ایگوله طورغان یر آشلقلری: بغدای، طاری وبر مقدار دوگی‌در. بونلردن باشقه دخی بورچاق و «باقلا» اسمنك بورچاق شیکلی بر نرسه کوب مقدارده ایگوله‌در. باقلانی افغانلیلر

بیك یاراتالر . باغلرینه قاون ، قاربوز ، قیار صاچالر. بونده قیار ایکی تورلی بولوب بریسی بزده‌گی کبی عادی روشده‌در، ایکنچیسی ایسه غایت ایری هم آرشون یارمشار اوزونلقده اوله‌رق آلقا شیکللی بوگولگان بولا. لکن بونسی تملی بولمی. افغانلیلرنڭ بیك کوب استعمال ایتمکده اولدقلری تماکو دخی اوز مملکتلرنده یخشوق کوب یتشه‌در. بعض بر یرلرنده شیکر قامشی ، مامق چبوغی ، زیتون ویفك قورتی آغاچی ، بویاوغه کیته طورغان «ماره‌نا» ودواغه استعمال ایتله طورغان «ره‌وه‌ن» اسملرنده‌گی اوله‌نلر یتشدریله‌در. آزمی کوبمی زورلقده بولغان باغچه‌لرنده یخشی چیکلاوکلر، شفتالی ، زردالی وبوزومنڭ بر نیچه نوعلری حاصل اولمقده‌در.

هنر وصنعت اشلری ایچون افغانستانده فابریقه وزاودلر یوقدر. افغانلیلر اوز مملکتلرینه حاجت نرسه‌لرنی اوزلری قولده اشلیلر. حتی بونلرنڭ قول اشلرندن بعضیسی چیت مملکتلرگه‌ده چغارلمقده‌در. مثلا : قلیچ صاپلری یاصارغه اوستالق ایله افغانلیلر مشهوردر. اوز مملکتلرنده استعمال ایچون اشله‌گان نرسه‌لری : تیری ایله‌و ، ایه‌ر یاصاو ، یفك واوچوزلی یون ماتیریالری ، قوشاق شارف ، پالاس ودوه یونندن کیز اشله‌و ، طون وتوفلی یاصاو شیکللی نرسه‌لردر. طوننی قوی تیریسندن یاصیلر. تیرینی بونده بیك اوستالق ایله ایله‌ب یومشاق ونفیس بر حالگه کیتره‌لر. همده بونده‌غی قوی تیریلرینڭ یونلریده اوزون ویفك کبی توز وگوزه‌ل بولادر. طونلرینڭ اوستینه یفك ایله قایوب نقشلر وتورلی بیزه‌کلر همده کوندن چیچك ویمش صورتلری یاصیلر.

افغانستانده سودا آز ترقی ایتکان. خلق اوز حاجتلری ایچون طوپاس بولسه‌ده اوزلرینڭ قول اشلری ایله قناعتله‌نوب چیتدن کیتره‌گان طاوارلرنی آلورغه هوس ایتمیلر. گرچه شهرلرنده کیبتلری

کوب ایسه‌ده بیك واقلر بولوب بار کیبك طاوارلری ایکی اوچ یوز صوملق مالدن عبارت بولا. اولده بولسه کوبسی آشاو اچو نرسه‌سیدر. افغانستانغه چیتدن کیتریله طورغان طاوارلرنك ایڭ کوبسی هندستان آرقیلی کره طورغان انگلیز مالیدر. پیالا، شم، شرپی، اوقه، تویمه، کون، ایتك کبی بعض بر نرسه‌لردن آز بر مقدارده بزنك روسیه طاواریده کرمکده‌در. افغانستاننڭ اوزندن روسیه‌گه وباشقه مملکتلرگه چغاریله طورغان نرسه‌لرنڭ ایڭ باشلیچه‌لری: آت، قورویمش، تماکو، ره‌وه‌ن، یون، یفك، طونلق تیری، پالاس وکیزدر.

بو کونگی کونده «افغانستان» دیب آتالغان یر اوزینڭ جنوب یاغنده‌غی کورشیسی «بلوجستان» مملکتی ایله برلکده بوندن اوچ مڭ بشیوز یل قدر الوك کوب خلقلی، معمور وبای بر مملکت اولوب «شرقی ایران» اسمیله یوروتولمکده وخلقی ایران نسلندن اجتهادلی وغیرتلی بر قبیله اوله‌رق بو یرده «بختریه» اسمنده قوتلی بر پادشاهلق حکم سورمکده ایدی. حضرت عیسی نڭ طوغوودن بر مڭ یل قدر الوك بو مملکتگه آثوریه‌لیلر، عجملر، روملر، هندلیلر کبی چیت خلقلر هجوم وتجاوز ایتارگه باشلادیلر. هجوم ایتکان بو خلقلر آزمی کوبه‌ی مدنیتلی ومترقی خلقلر اولوب، شرقی ایران اهالیسیده بونلرغه ویرگو توله‌ب یاشارغه باشلاغانلر ایدی. آره‌سی بر مدت اوتکاچ، شرقی ایران یعنی بو کونگی افغانستان وبلوجستان اوستینه تورك قبیله‌لری هجوم ایله مملکتنی یغما وخراب ایتدیلر ودورت یوز یل قدر بونده حکم سوردیلر. بارا طورغاچ ایرانلیلر بو تورك قبیله‌لرینی اوز یرلرندن قوغدیلر، مملکت کینه یواش یواش تو‌زه‌لورگه باشلادی. آره‌سی اوچ یوز یل قدر اوتکاچ بو شرقی ایراننی دخیده عربلر کیلوب ضبط ایده‌رك اهالیسنی اسلام دینینه کرتدیلر واوزلری بونده یوز ایللی یل قدر حکومت سوردیلر.

ایرانیلر عربلرنی قوغاچ بو مملکتنی دخیده تورکلر کیلوب ضبط ایتدی. بارا طورغاچ دخی تورك قول آستندن قوتولوبقنه طورالر ایدی، ایکنچی بر چیت خلقلر کیلوب بو مملکتنی ینهدن ضبط ایتدیلر. بونلر آزیانك شمال شرقی طرفندن مغولستاندن کیلگان تاتار ومغوللر ایدی. مغولستانك حکومت ایتکان و «جنگیز خان» اسمیله مشهور «تیموچین» اوز ینك قول آستینه بر چوق مغول وتاتارلرنی برلهشدروب، بر نیچه تورلی جنکچیلرندن باشقه دخی آلتی یوزمك آتلی عسکر ایله صوغش سفرینه چغوب بر نیچه مملکتلرنی ضبط ایتارگه قرار بیردی. وحشی خلقلردن مرکب اولان بو جماعت دورتگه بولنهرك آزیانك بر چیتندن ایکنچی چیتنه چققاندن صوك یاوروپانگده شرق طرفینه هجوم ایتدیلر. شول یرلرده نی قدر مملکتلر وپادشاهلقلر بارایسه بارسینی وشول جملهدن روسیه پادشاهلغی ده بونلرنك قول آستینه توشدی. فوق العاده کوب بولغان بو وحشی خلقنك هجومینه قارشو طوررغه هیچ بر چاره یوق ایدی. بونلر یوللرنده طوغری کیلگان نرسهنی یاغوب یغوب کشیلرنی أوترهلر یاکه اسیر ایتوب آلالر ایدی. شول وقتك باشقه مملکتلر ایله برلکك شرقی ایران (حاضرگی افغانستان) هم بونلرنك هجومینه دوچار بولوب خراب ایتلدی: مملکت طالاندی، فقیرلهندی، اوّلك کوب بولغان خلقی غایت آزایدی. یرلی خلقنی هلاك وخراب ایتکاننك صوگنده، بو مملکتنی یوز ایللی یللر قدر مغوللر بیلهدیلر. ایران شرقی مغوللرنك هجومندن تورهلوب بتمهگان ایدی دخیده بر زور هلاکتگه دوچار بولدی: تیمرلنك اسمنك بر رئیسنك قول آستنده اولهرق زور بر تورك قبیلهسی بو مملکتگه هجوم ایتدی. شهرلری وآوللری خراب ایتلوب مملکت قاره طوفراقغه أیلهندرلدی. شول قدر الوغ فلاکت وهلاکتلردن صوك شرقی ایران تماميله ضعیفلهندی، سیرهکلهندی، وحشیلهندی، اوّلگی خلقی بتونلای دیراك

درجه‌ده‌بتدی ، آنلرنك اورننی آنی بونلارغه تورك ومغول قبیله‌لرینك قالدقلری یرله‌شدی .

افغانستاننك باشینه کیلگان شول قدر بلا وفضالر وبو بختسز مملکتنك بر نیچه مرتبه‌لر انسان قانینه غرق ایتلووی یرلی خلقنك کوکلینه عجیب بر اعتقاد کرتوگه هم سبب اولمشدر . آنلرنك ظنینه کوره ، گویا : ابلیس جنتدن قوولغاندن صوك حاضرگی کابل شهرینك بولندیغی یرگه اینگان بولا وافغانستانده‌گی بو قدر بلا وفلاکتلرنك سببیده شونلندر !

ایراننك شمال شرقی طرفنی اوز اسملریله افغانستان تسمیه ایتکان افغان خلقی حضرت عیسی‌نك طوغووینه قدر معلوم بر خلق ایدی . اوّلگی زماننك محررلری بونلرنی : سلیمان طاولرنده طوروب کتوچیلك ایدوچی همده اوزلرینه کورشی خلقلرنی طالاو ایله مشغول ، صوغشچی بر وحشی خلق دیه ذکر ایتمشلردر . بر نیچه وحشی خلقلر طرفندن هجوم ایتله‌رك اوزون مدت صوغشلر سببلی شرقی ایراننك اهالیسی هلاك اولوب آزایغاندن صوك آنلرنك یرینه سلیمان طاولرنی طوروچی افغان خلقلری توشوب اورنلاشورغه باشلادیلر وبونلر کیره‌ك اوّلدن وکیره‌ك صوکندن کیلگان خلقلرنك قالدقلری ایله برلشه‌رك آقرون آقرون بتون مملکتنی اوز قوللرینه قاراتدیلر وتدریجا بار خلقنی افغانلاشوب کیتدی .

اصل بو افغان قبیله سینك اوزینك کیم بولوب قایدن کیلگانلگی معلوم توگلدر . فن اهللرینك بعضیسی بونلرنی عجم پادشاهلری طرفندن ایراننك بر طرفینه اوطورتلمش اوننچی بوون یهودیلرنك نسللرندن دیه حساب ایته‌لر . افغانلیلر اوزلری گرچه یهودیلرنی اصلا سویماسه‌لرده اوزلرینك یهودی نسلندن اولدقلرینه بیك نق اشانالر واوزلرینی سائول پادشاه نسلندن دیه حساب ایته‌لر . همده افغا-

نلیلر نك سویله شولرنده و بورونلرینك آزیا خلقنده هیچ بولنماغان روشچه ، الوغ و کاکری بولاووننده یهودیلرگه زور مشابهت بار . هر حالده افغانلیلر بر نیچه قبیله نك قاتشولرندن حاصل اولمش بر ملت در . شول قبیله لر اچنده وقتیله شول طرفلرغه سورولمش یهو-دیلر نك بولنووی بیك یقین احتمالدر . افغانلیلر دن « آفریدی » اسمنك گی بر نسل نك یهودیلرگه اوخشاوی بیگره‌ك ظاهردر . بونلرنك ماکُغایلری کیك ، بورونلری قارغه بورنی کبی بوگوك ، ایرنلری قالون ، صقاللری قویی اولوب چهره‌لری تمامیله شرق یهودیلری کبیدر .

افغانلیلر « سلیمان » طاولرندن توشوب یرله‌شدکدنصکره آقرون آقرون غنه اوزلرینك مملکتلرینی کیکّایترگه وکورشی مملکتلرگه هجوم ایتارگه باشلادیلر . بونلر اوّلده مجوس ایدیلر ، صوڭره اسلام دینن قبول ایتوب ، ترکلر کبی اهل سنت مذهبندن بولدیلر . بر قسمی آولرده وشهرلرده اوطوراق حالده یاشاب ایگونچیلك ایله مشغول اولمقده و بر قسمیده هنوز اوّلگیچه مال آصراب کوچه‌بەلك ایتمکده ایدیلر . بوندن یوز ایللی یللر الوك بوقبیله‌لر برله‌شه‌رك « افغانستان پادشاهلغی » اسمنده بر حکومت تشکیل ایتوب یخشی‌غنه قوتله‌ندیلر ومملکتلرینی کیکّایتدیلر . لکن اوتکان عصرنك ابتدالرنده بونده‌غی قبیله‌لر اوز آره‌لرنده نزاع ودعواغه باشلاب داخلی صوغشلر واختلاللر سببلی افغانستان پادشاهلغی بر نیچه اداره‌لرگه آیریلوب قوت ونفوذینی یوغالتقان ایدی . بر مدت اوز آره صوغشلر ایله اوتکارگاندن صوڭ آخرنده افغانستاننك اوّلگی پادشاهلرینك نسللری انگلیزلر یاردمی ایله تختگه کیچه‌رك ، بتون مملکتنی بر قول آستنه قاراتوب یاڭادن یخشی‌غنه قوتلی بر حکومت تشکیل ایتدیلر .

گرچه افغانلیلر بر نیچه قبیله‌گه بولینوب بونلر آره‌سنده توس ،

قیافت ، اخلاف وعرف عادت جهتنچه فرق بار ایسه‌ده عمومیت اعتباریله قاراغانده افغان خلقی نق وسلامت تنلی ، کوچلی ، ثمه‌ب گاوده‌لی ، یوره‌کلی ، توزیملی وجیاو بورودہ آریمی طورغان اواوب ، باشلری اوزونچه‌راق ، یا ثاق سویا کلری چیقنتیلی ، آست ایرنلری قالون ، بورونلری الوغ هم بوگونتیلی ، قاشلری قویی ، صاچ و صقاللری قاطی وهر برسنده دیب أیتورلك صومالا کبی قاب قاره بولادر .

افغانلیلری ترکلر کبی ساچلرینی فردرمیلر ، کوبسنچه اصلا فرقمیلرده . عجملر کبی بونلر طرناقلرینی وصقاللرینی صاری بویاوغه (قناغه) بوبی لر . لکن صقاللرینی بتونلای بویامیلر ، بلکه برنیچه توگنی گنه توبندن اوچینه قدر بوبی لر . اوشبو قناغه بویالغان صاب صاری برنیچه توك قاب قاره صقال آره‌سنده آیرم آچیق کورینوب واوز آلدینه آیریلوب طورو افغانلیلر قاشنده زور بر قوپشی لق وکویازلك صانالادر . افغانستاننك غرب طرفندغی خلقلرینك توسلری قوثغور وشرق طرفنده‌غیلرینك قاراغه ماثلدر .

قاراب طوررغه جسور وهوالی‌غنه کورنمکن اولان افغان خلقی توبانچیلکلی وغایت قوناقچل (مسافر پرور) در . « مسافر ایچون ایشگی آچیق بولماغان آدم افغانلی توگلدر » سوزی بونلر قاشنده ضرب مثل حکمنه کرمشدر . بونگله برابر ، اوزلری حیله‌کار ، آسترتون ، اوچ آلوچی ، بیك طوپاس هم طالاوچیلق‌غه هوسلی برخلقدر . افغانلیلر یاراتلمشلریله صوغشچان برخلقدر : کتوچیلری قرغه بارغانده جیلکه‌سینه ملطق کوتاروب یوری ، ایگونچیلری صبان‌غه بارغانده یانینه قلچ آصا ، سوداگرلری بیللرنده تمام بر آمبار قورال بولوندرالر . کوندز اوز یانلرنده هر وقت قورال یوروتدکلری کبی حتی یوقلارغه یاتقانده ده قورالریندك بایطاغنی اوستلرندن توشورمیلر .

افغانلیلر یاوروپا خلقلرینه اشانچسز کوز ایله قاریلر . راحتمزنی

صحیفه‌لریز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com

یوزار دیب آنلرنی اوزلرینك مملکتلرینه کوته‌سیلری کیامی. گرچه اوز آره‌لرنده هر وقت نزاع ودعوا ایله یاشاسه‌لرده اوزلرینك استقلاللرینی صاقلار ایچون بارسی بر‌له‌شوب، چیتدن کیلگان دشمن‌غه قارشو طورورغه هر وقت حاضردرلر. انگلیزلر بو نیچه مرتبه بونی تجربه ایتوب کوردیلر.

افغانلیلرنك کیوملری قولده اشله‌نگان طوپاس یون کولمك، کوك توسلی اشتان وافراط درجه‌ده کوب بورمه‌لی چیکماندن عبارتدر. باشلرینه عادتده بارسیده چالما کیوب یوریلر. افغان خاتونلری اوراملرغه چققانده اوزون چادرغه اورتولوب چغالر. لکن بونلرنك چادرلری ترك خاتونلرینقی شیکلی بورکانچك روشنده بولمی، بلکه قاپچق کبی هر طرفدن تگلگان ویالگز کوز طوغروسنده آزغنه تیشك قالدرلغان واولده بولسه آت قلندن اورگان چلتر ایله قاپلانغان بولادر. خاتونلر اورامغه چققانده شونی کیوب، باشندن آیاغنه قدر کفن‌گه اورالوب باغلانغان آدم کبی یوریلر. لکن افغانستان خاتونلری هیچده اسیر ومظلوم بر حالده بولماینچه زور قدر وحرمتده یاشیلر، همده اوزلری یورط قارارغه، معیشت ایتارگه بیك اوستا وصاقچل بولالر.

شریعت اسلامیه بویونچه، مسلمانلرغه بردن آرتق خاتون آلورغه رخصت بار ایسه‌ده افغانستانده کوب خاتون آلوچی کشی غایت سیره‌ك اولوب بارسیده بر خاتون ایله عمر سورمکده درلر.

افغانلیلر عادتده اوزلرینك یورطلرینی قبه ایله یعنی گومبه‌زله‌ب یاصیلر. بناء علیه آغاچلق آره‌سنده صالنغان افغان آوللری چیتدن قاراغانده زور بر اومارطه‌لق کبی کورینه‌در. ایولرینك توبه‌سنده‌گی قبه‌نك اورته‌سینه توتون چغار ایچون بر تیشك تیشه‌لر، بونلرنك ایولری کوچه‌به خلقلرنك یورطلرینی (چادرلرینی) خاطرگه کیتره‌در.

فقط آنلر کیزدن یاصالا ، بونلرنقی بالچقدن بولادر. بونده آڭلاشیلمقدهدرکه : افغانلیلرنڭ کوچهبهلکدن چغوب اوطوراق بر حالگه أیلهنولری ئلی کوبدن توگلدر. یورطلرینڭ شکللری همیشه شول کوچهبهلك وقتنلغی کبیدر. لکن حاضرنك کیز اورنینه بالچقدن یاصیلر وتورلی یرگه کوچروب یوروتمیلر. ذاتا بو کونلده افغانستانك کوچهبه خلق بیك کوبدر. بعض ولایتلرندهگی آوللر، هواغه ویلنڭ وقتنه کوره اورندن اورنغه کوچوب یوری طورغان بر چوق چادرلردن عبارتدر.

افغانلیلرنڭ یورطلری بوروشچهدر : آزمی کوبمی زوراقك بر اورنغه ، ایزگان بالچقدن دورت پوچماقلی ایتوب بر احاطه یاصیلر. بونڭ بییکلگی ایکی صاژین ، قالنلغی ایکی آرشون چاماسنده بولا. کربپوست پوچماقلرنك غی شیکللی بو احاطهنڭ دورت پوچماغنه بیك کچکنه ترهزهلی دورت مناره سماق نرسهلر یاصیلر. احاطهنڭ بر طرفنده کیڭ بر قابقه وقابقهنی کرگاچ احاطهنڭ اچنده بر طرفده کینه بالچقدن طوپاس وفنا صورتده یاصالغان قبهلی یاکه بعضا تیگز توبهلی ایولری وآنڭ قارشو طرفندهغی احاطه بوینده آت ، دوه وموگوزلی حیوانلری ایچون آزبارلری بولا . آزبارلرینڭ توبهسینه پچان ، صالام کبی حیوان آزیقلرینی یاکه صوقماغان آشلقلرینی اویهلر. کوبسنچه آوللری یلغه وچیشمه بویلرنك بولادر. افغانلیلرنڭ یورطنی بولای یاصاولرینڭ سببی : باشقه کشیلرنڭ هجومندن و طالانودن صاقلانور ایچوندر. چونکه بونلغی بر چوق قبیلهلر هر وقت نزاع ودعواده پاشادقلرندن همده بو مملکتده قان ایله انتقام آلـو عادتی بتمهدیگندن طالانولر وباشقهلرنڭ هجومنه دوچار بولولر حاضرندهده سیرهك توگلدر.

افغانلیلر اوقورغه هوسلی بر خلقدر. هر بر آوللرنده مکتب

ومعلم بولونادر. کوبسنچه شول معلم هم امالق وظیفه‌سنیده أوتیدر.
افغانلیلر بالالرینی دورت یاشندن اوقوتورغه باشلاب اولا الفبا
اوگره‌ته‌لر، صوگره اوقورغه یازارغه بلدره‌لر، حساب وقرأن اوقوته‌لر.
افغانلیلرنك کتابلری فارسی تلی ایله یازلمقده‌در، هم سویله‌شولریده
فارسی وهند تلینه یاقین اولوب، یمسز طاوشلی وطامافدن سویله‌شنه
طورغان غایت قاطی بر تلدر. گویا محمد (علیه السلام) ده بونك
حقنده «جهنم تلی» دیمشدر. افغانلیلر جر وموزیقه‌نی بیك سویه‌لر.
اوزلرینك بر چوق تورلی جرلری، حکایتلری وضرب مثللری
بار. بییگان وقتلرنده عادتده قوللرینه یالانغاچ قلچ طوتقان ایکی
یاکه ایکیدن آرتق ایرلر «فلیته» «بوبون» اسمنده گی موزیقه‌لرینی
اوینیلر. بیوچیلری بیك جیتز، اوتکون وتیز حرکتله‌نه‌لر. دین اسلامده
حرام اولدیغی ایچون افغانلیلر هیچ برتورلی ایسرتکچ اچمیلر. لکن
تماکو طارتوغه بیك مبتلادرلر. بونده تماکو طارتو عادتی ایرلر
آره‌سنده ولدیغی کبی خاتونلر آره‌سنده هم بیك طارالمشدر. تماکونی
بالچقدن یاصاغان ترو بقه‌دن یاکه قالیاندن طارتالر. قالیانغه افغانلیلر
«چلم» دیلر. بونلرنك قالیانلری (ترکچه‌سی نارگیله‌در) بیك پراصتوی
بولادر: صو صالو ایچون اچی اویولغان بر قاباق، آنك اوستینه
چولمه‌کدن برمویون اوطورته‌لرده اچینه ایکی اوچ فوت اوزونلغنده
بر قامش چبوغی طغالر. مونه شول قالیان بولا.

افغانستانده شهرلر بیك آزدر. بونده‌غی شهرلر برطاقم آوللردن
عبارت اولوب شهرگه اوخشاولری اچنده گی آزمی کوبمی مسجدلری
وتیره‌سنده‌گی کرپیوستلری ایله گنه‌در. افغانستانده گی شهرلرنك ایك
اهمیتلیسی حکومتنك پایتختی بولغان آلتمش مك نفوسلی «کابل»
بلده‌سیدر. کابل بیك ایسکی برشهردر. حتی افغان خلقی‌نك اوزلری
بونی بتون دنیاده‌غی شهرلرنك ایك ایسکیسی دیه ظن ایته‌لر. بوشهر

منبت و محصولدار یرلرنك اورته‌سنده وهندستان یولینك اوستنده بولندیغندن زور صاتو آلو اورنیدر. شهرنك اچی هر طرفقه کیتکان طاش استینالر ایله بال که‌ره‌زی شیکللی بولینمش اولوب، بر نیچه قسمدن عبارتدر. بونلرنك آره‌سنده ایك معمور قسمی بازار محله‌سی هم شونك بویونچه تزلگان بالطه‌چی، تیمرچی، ایه‌رچی کبی هنرچیلر طوره طورغان یرلریدر. کابل‌نك یاقیننده شهر اوستنه قاراغان بر توبه‌گه غایت محکم کرپیوست (قلعه) قورولمشدر.

«هندستاننك ایشگی» صانالا طورغان «هرات» بلده‌سی دخی بر یوزنده‌گی ایك ایسکی شهرلر جمله‌سندن اولوب، سوداسی وهنری یخشیدر. بو شهرنك خلقی یوز مك مقدارنده وکرپیوستی‌ده آزیانك ایك محکم قلعه‌لرندندر. تیره‌سنده‌گی یرلرنك محصولدارلغی وهنرینك کوبلگی سببندن هرات بلده‌سی ایسکی زمانلرده «شهرلرنك برلیانتی» و «یوز مك باغچه‌لر شهری» دیه آتالمقده ایدی. یدی یوز یللر الوك بو شهرده بر میلیوندن آرتق خلق بار ایدی. لکن مغوللرغه قارشو طوردقلری ایچون اون اوچنچی عصرده جنگیز خان بونلرنك بارسنی‌ده دیرلك أوترتدی. روایتلرگه کوره - هرات شهری ایللی مرتبه خراب ایتلوب ایللی مرتبه یاکادن توزه‌تلمشدر. هراتنك اوّلده‌گی الوغلق ومعموریتنه علامت بولغان سرایلر، چارشولر، کوپرلر شیکللی ایسکی اثرلرنك کوبسی بوکونگی کونده خرابه حالنده‌در.

افغانستاننك مشهور شهرلری جمله‌سندن برسیده «قندهار» بلده‌سیدر. صاتو آلو، هنر وصناعت بلده‌سی بولغان بو گوزل شهر منبت ومحصولدار بر یرده، سودا کاروانلری یوری طورغان الوغ یولنك اوستنده هم هندستان ایله افغانستان آره‌سنده‌غی طاوکچیدلرینه حاکم بر نقطه‌ده بولندیغندن «هندستاننك آچقچی» دیب آتالمقده‌در.

افغانستاننك هر طرفنده ایسکی‌دن قالمه برچوق شهر خرابه -

لرینه راست کلنمکده‌در، که آنلرنك اورننده بوکونگی کونده یالکز آوللرغنه بولنمقده‌در. چونکه افغانستانغه تورلی وقتلرده تورلی خلقلر طوفان بلا کبی هجوم ایده‌رك اهالیسی آلماشنوب طورمش و صوکندن کیلگانلری اوزلرندن اوّلگیلرنك هرنوسه‌لرینی وحتی آنلرنك یاشادقلرینه دلالت ایتکان اثرلرنی بیله یریوزندن یووب آلوب کیتمشلردر. گرچه افغانستانده ملت حاکمه افغانیلر ایسه ده بونلر اوزلری شهرلرده طورمیلر. شهر خلقی نك کوبسی اصل افغان خلقی ایله کوك تل وکوك عرف وعادت جهتنچه هیچ مناسبتی بولماغان تاجیك‌لر اولوب افغانیلرنك اوزلرندن صالداتلر و آزماز سوداگرلرگنه بولونمقده‌در.

افغانستاننك خلقی بوکونگی کونده آلتی میلیون مقدارنده اولوب یرینك زورلغینه قاراغانده بو بیك آزدر. همده شوشی آز خلقده بر نیچه عصرلردنبیرلی چیت یرلردن کیلگان تورلی جنسلرنك قاتناشولرندن حاصل اولمش غایت مختلف قبیله‌لر ونسللردن عبارتدر. حتی ملت حاکمه بولغان افغانیلرنك اوزلریده بر نیچه قبیله‌دن عبارت اولوب هر برسینك عرف وعادتلری باشقه‌در. قبیله‌لر دخیده نسللرگه وروغلرغه آیریله‌در. تقریبی برحسابقه کوره افغان قبیله‌لری قرق‌غه و روغلری دورت یوز مقدارینه یته‌در. کوب قبیله‌لرنك افغانستان حکومتنه بولغان مناسبتلری یالکز ویرگو توله‌ودن همده صوغشقه یاردم ایتودن عبارتدر.

تورلی قبیله‌لر وحتی کوبسنچه برقبیله‌دن بولغان تورلی روغلر آره‌سنده هروقت رقابت ـ کونچیلك حکم سوردیگندن وهر برسی برطرفقه طارته‌رق بعض وقتلرده بر برسیله قانلی غوغالر ایتدیکلرندن مملکت بیك ضررلنمقده‌در. یاریم وحشی بولغان بو افغان خلقی آره‌سنده اوز نسللری ایچون أوچ آلو عادتی بوکونگه قدر هنوز

دوام ایتدیگندن ، بعض وقت اوز نسللرندن برسینه ئلله قاچان ایسکی زمانلرده ایتلگان بر جبر ایچون ایکنچی نسللر ایله قانغه باطوب صوغشهلر. لکن شول قدریسی بارکه: اگر یات خلق ایله صوغش آچیلهچق بولسه یاکه مملکتگه بر طرفدن عمومی خوف وخطر کورینسه اوز آرهلرندهگی نزاعلرینی وقتچه طوقتاتوب اتفاق یاصیلورده صوغش بتکانچه یاکه خوف وخطر اوتکانچهگهقدر هر قایوسی برکشیگه اطاعت ایله مملکتلری وعموم فائدهسی ایچون جانلرینی فدا ایتارگه حاضر طورالر.

هندستان چیگندهگی بعض بر قبیلهلر انگلیز قولی آستنده صانالمقده ایسهلرده انگلیزنی اوزلرینه باش طانولری آرهلرنك انگلیز صالداتلری بولنغان مدتدهگنه در. انگلیز صالداتلری آرهلرندن کیتکاچده بونلرده انگلیزنی اوزلرینه باش طانودن درحال واز کیچهلر. افغان قبیلهلری آرهسنده ایڭ اهمیتلیلری «دورانی» و «گیلزایی» دیب آتالمقده بولغان ایکی قبیلهدرکه بونلرنڭ ایکیسی برلسکده بتون افغانستان خلقی نڭ یارطیسی مقدارنده در. دورانیلر افغانستاننڭ ملت حاکمهسندندر. چونکه حاضرگی حکمدارلری اوشبو قبیلهگه منسوبدر. بو قبیله خلقلرندن بیك کوبسی مال آصراو ایله کوچهبهلك ایتوب، قشن تیگز یرلرده، جاین طاو بویلرنده اعلا اوتلاق یرلرده چادرلرینی قوروب عمر کیچرمکده درلر.

وقبیله ایڭ قوتلی بر قبیله بولغان «گیلزایی» لر حاضرنك عموما مال آصراو وکوچهبهلك ایله یاشامقده درلر. بو قبیلهنڭ چهرهلری بیك متناسب، طوریشلری مهابت اولوب، مسافرپرورلك ایله ممتازدرلر. یولچی و مسافرلرنی قبول ایتو و آنلرنڭ حاجتلرنی بیرو ایچون بونلرده هر جماعت طرفندن مخصوص ضایلانوب قویلغان برهر آدم بولادر. «یوزوفزایی» اسمندهگی قبیله افغانستاننڭ شمال

غربی طرفنده اوطورمقلق اولوب ایگونچیلك ایله مشغولدر. بونلرنك قرلری غایت اعلا اشله‌نگان و صوغارلغان بولادر. تیگز یرلرده قویی آوللر بولوب اوطوروچی «سؤاتی» قبیله سی بر چوق یات وغریب عادتلر ایله ممتاز در. بونلر جمله‌سندن بریده: اوزلرینك اولـکلرینی سور بله‌چك یرگه کوموب قالدرولر یدر. صبان وقتی یتکاچدن صبانچی شول یرگه باروب شونده کوملـگان اولوکـگه خطابا: «طور! صابان یاقینلاشدی» دیب أیته ده یرنی سوررگه باشلیدر. آندن صولئ شونده ایگون صاچادر. «لوغانی» اسمنك گی قبیله ایك باشلیچه سودا ایله مشغولدر. بونلر اونارملئ قدر قوراللی صالداتلر ایله محافظه اولنوب غایت زور کاروانلر ایله مال یوروته‌لر، هر یل برمرتبه سلیمان طاولرینی اوتوب هندستان چیگنده چادرلر قوروب یرله‌شه‌لرده خاتونلرینی و بالاچاغالرینی شونك قالدروب اوزلری مملـکتنك اچکی یاقلرینه طارالوب افغانستان نرسه‌لرینی هندستان‌غه یاوروپادن کیلـگان طاوارلرغه وایك باشلیچه قورال، داری وهرتورلی ماتیریالرغه آلماشالر.

طاو قبیله‌لری اچنك ایك مشهورلری: «آفریدی»، «چینؤاری» و «وازیری» لر اولوب بونلر بیك گوزل قیافتلی، ایری گاوده‌لی، صوغشچان، لـکن انابتسز، مرحمتسز، حیله‌کار وحریص بر خلقلردر. بونلر عمرلرینی کوچه‌به‌لك ایله اوتـکاروب اوزلری اشله‌ب طابارغه یاراتمیلر، بلـکه باشقه‌لرینك طرشوب طابقانی ایله حاضر-دنگنه یاشاونی آرتق کوره‌لر. بونلر بارکبك خدمتلرینی خاتون-لرینه یوکله‌ته‌لرده اوزلری هندستان چیگنده طاو آره‌لرنده‌غی باصقونلق ایتوب یوللرده یولچیلرنی طالیلر. طاو آره‌لرنده‌غی ایك کیره‌کلی یوللرنی اوز قوللرنك طوتدقلری جهتله سلامت اوتـکارر ایچون بونلر سوداگرلردن مخصوص ویرگو آلالر، همده بونك ایله-

گنه قناعتلەنماینچه افغانستان حکومتندنده اوزلرینه آقچه توله‌نه‌لر.

افغانستانده یاشابده اوزی افغان قبیله‌لرینه منسوب بولماغان خلقنك ایك کوبی «تاجیك» لردر. بونلر افغانستاننك هر یاغینه طارالمش اولوب تورلی هنرلر ایله شغل‌لنه‌لر و افغانستاننك بتون سوداسی بونلر قولنده دیب أیتورلکدر. ایسکیدن قالغان ایرانیلر ایله صوکره‌دن چیتدن کیلگان خلقلرنك قاتشولرندن حاصل بولغان بو تاجیکلرنك طبیعتلری ملایم وصلحپروردر. بعضیلری یر اشله‌ب ایگونچیلك ایله ده کیچنه‌لر. لکن بونلرنك اوزلرینك یرلری یوقدر، یر اشله‌وده افغانلرغه خدمت ایته‌لر.

اوته طورغان یول اوستی بولغانلقدن افغانستان مملکتینك اهمیتی بیك زوردر. یاوروپانی وغربی آزیانی هندستان غه باغلی طورغان یوللر افغانستان آرقیلی اوتمکده اولوب ایك باشلیچه‌لری هرات وقندهار شهرلری آرقیلی کیچمکده‌در. صوغه وآزیق‌غه ایرکنلك اولدیغی ایچون بو یول هندستان یوللرینك ایك یخشیسی ویاوروپا طاوارلرینی هندستان حاصلاتنه آلشمق ایچون ایك قولایلیسی اولوب کاسپی دکزندن هندستان غه قدر بولغان مسافه بو یول ایله ایکی مك چاقروملر چاماسنده‌در. اورنبورغدن بخارا آرقیلی شمالی أفغانستان غه ایکنچی بر یول بار ایسه‌ده بو اول قدر قولایلی توگل همده برنچی بولدن مك چاقروم قدر اوزونراقدر. بونلردن باشقه دخی بعض یوللر بار ایسه‌ده بعض اورنلرده وخصوصا طاو کچیدلرنده أوتووی مشکل بولغان اورنلری باردر. روسیه‌نك زاکاسپیسکی تیمر یولندن «مرغاب» غه قدر بر قول تیمر یول یاصالوب افغانستان چیگندگی «کوشك» اسملی قلعه‌گه باروب تره‌لدی. بناء علیه بو یول بزنك روسیه نك افغان چیگندگی منتهاسینی کاسپی دکزی ایله وآنك آرقیلی اصل روسیه مملکتی ایله برله‌شدرمکده‌در.

گرچه افغان امیرینك ایللی مڭ قدر عسکری بار همده افغان خلقلرینڭ ایرلری بارسیده قوراللی اولوب کیره‌ك بولغان وقتده درحال عسکرلك ایتارگه یارارلق ایسه‌ده افغانستاننڭ تورلی تورلی قبیله‌لردن عبارت بولغان خلقی هر وقت اوز آره‌لرنده بر برسینه دشمنلق ایتوب باشادقلرندن و برسی ایکنچیسینه اوستون چغار ایچون تورلیسی تورلی یاقغه طارتدقلرندن بو حکومت قوتلی بر پادشاهلق توگلدر. افغان امیرینڭ نفوذی و قوتی انگلتره وروسیه مناسبتی سایه‌سنده گنه دوام ایتمکده‌در. انگلیزلر هر وقت روسیه‌نڭ افغانستان آرقیلی اوتوب هندستانغه کرووندن قورقدقلری جهتله روسیه نڭ یولنده بر کیرته بولسون ایچون افغان قبیله‌لرینڭ ممکن مرتبه بر له‌شوب افغانستاننڭ قوتلی بر پادشاهلق بولووینه اجتهاد ایته‌لر. حتی انگلیزلر اوزلرینڭ شول یاردملرینه مکافات اولمق اوزره افغانستانغه اوزلرینڭ عسکر- لرینی‌ده کرتـکانلر ایدی. لـکن انگلیزلرنڭ اوز مملکتلرینه کروب حکم یوروته باشلاولرینی کورگاچ افغانلیلر آچولانب غیرتگه کیله‌رك باش کوتاردیلر وانگلیزلر ایله صوغشوب مملکتلرندن پوسکرتب قووب چغاردیلر. صوڭغی یکرمی اوتوز یللر اچنده انگلیزلر افغانستان ایله اوچ مرتبه اتفاق باغلاب اوچ مرتبه بو مملکت‌گه عسکر کرتدیلر ایسه‌ده هیچ برسنده افغانستانده طوروب قالا آلمادیلر، هر برسنده افغانلیلرنڭ هجومنه دوچار وهر تورلی آورولرغه مبتلا بولوب بو مملکتنی طاشلاب چغارغه مجبور بولدیلر.

روسیه‌نڭ اورته آزیا طرفنده‌غی چیگی تیزلك ایله کیگایه‌رك بوندن اوتوز یللر الوك افغانستانغه باروب تره‌لدی. بوحال انگلیز- لرنی فوق العاده قورقتدی وهندستاننی اوز قوللرنده صاقلار ایچون لازم بولغان هر تورلی تدبیر وچاره‌لرنی اجرا ایتارگه کرشدیلر. انگلیزلر، هندستان چیگنده یاشامقده بولغان بعض بر افغان قبیله‌لرینی

بعضا جبرلەب وکوچلەب ، بعضا آقچه قوتی ایله اوزلرینه قاراتدیلر، هندستانغه اوته طورغان یوللرنڭ طاو آرەلرنڭغی اهمیتلی کچیدلرینی ضبط ایتدیلر، آنلرغه هندستان طرفندن تیمر یوللر کیتروب ترەدیلر، بونڭ اوستینەدە افغانستان امیری ایله اتفاق عقد ایتوب آنڭ روسیه ایله مناسبتده بولنماوینی شرط قویەرق آکارغه هر سنه کوب مقدارده پنسیه (آقچه یاردمی) هم قورال بیروب طوررغه، حاصل روسیه ایله مناسبتده بولنماسه افغانستانغه هر تورلی یاردم ایتارگه اوستلرینه آلدیلر، هم حاضرنڭده آڭا یاردم ایتوب انگلیزلر افغانستاننی اوز نفوذلرنده طوتالر.

صوڭ.

A. I. S. S. K. Qazan
Fənnə ismendəge yzək kitapxanasь
TØP KITAP SAQLAU URNЬ

سحیفەلریز
t.me/sehifeleribiz
www.g2kzn.org/sehife
u.u8686@gmail.com